

YAZI-Diyanet'in toplumu kontrol altına alma çabası

Hasan Harmancı: Türkiye’de 12 Eylül’e kadar baskın bir din tüccarlığı öne çıkmıyordu. Ara denemeler olmaz mı, hep vardı. Ancak güçlü bir ağa sahip değildi. Hatta dini telkinin ötesine gidilemeyecek kadar utangaçtı. İnançsal konular dile gelse de sessiz bir geçirgenlik, susma söz konusuydu. Diyanet işleri Başkanlığı’nın (DİB) özellikle dinsel duyarlılığın yükseldiği geldiğimiz süreçte, hak ve özgürlükleri belirleyici açıklamalarda bulunması ve kendi yasasını dayatması tamamen toplumu kontrolü altına alma çabası olarak okunuyor.

10.05.2020 tarihli yazının tamamı burada: <https://artigercek.com/haberler/diyanet-in-toplumu-kontrol-altina-alma-cabasi>

Diyanet işleri Başkanlığı’nın hak ve özgürlükleri belirleyici açıklamalarda bulunması ve kendi yasasını dayatması toplumu kontrolü altına alma çabası olarak okunuyor.

Yasalarımızı hep seçimlerle belirledik, zaman zaman da uluslararası işlerlikten aldık.

Yaşam yasalarımız karma bir yapıya sahip. Gelenek ve kültürel yaşamımızdan da izler taşımaktadır. Tanrısal sayılan yasalarla yaşayan toplum kalmadı. Tanrısal yasaları tarih kucığına aldı, öptü, sevdi ve tarihsel sorumluluklarını yerine getirdiği hakikatiyle sorguladı, günümüz insanının yaşamını düzenleyemez diyerek kütüphanelerin raflarına dizdi.

Devlet dediğimiz aygıtın kurumsal olarak işlemesi için sürekli kendini yenilemesi için böyle olması gerekiyor. Günümüz toplumunun ihtiyaçları değişti. Doğumdan ölüme örgütlenme biçimimiz, insana, topluma bakışımız değiştiğinde de bu devam edecek. İlahi diye gelen yasalar da bu kapsamdadır. İnsanlık bize ilahi olan bu yasalarla yaşamak istiyorsan bunu ancak “hak ve özgürlükler” çerçevesinde bireyselleştirebilirsin yaklaşımını göstermektedir. Öte yandan ilahi diye bir zamanlar kabul gören bu yasalar da biliyoruz ki aslında binlerce yılın birikimidir. Yani ilahi olmasına rağmen belli geleneklere ve yaşam koşullarına bağlıdır ve bağlı kalmaya devam edecektir. Herkesin yasası kendine ilahi bir anlamda. Artık benim ilahım senin ilahın devri kapandı. Yoksa ilah savaşları bugünün yüz katını geçirdi.

Böylesi ilahi yasalara bağlı yaşamlar bir yanıyla yaşıyor ancak çoğu sembolik durumda. Yaşayan da bireysel olarak kendi içinde yaşıyor. Yani kimse inanç ve duygu dünyalarını, kişisel özgürlükleri kısıtlamıyorsa dokunmuyor. Bu bir diğer insanı dinlenen şarkı, koklanan gül, içilen içki ya da kullanılan parfüm kadar ilgilendiriyor. Yani karşıdakini rahatsız etmeyecek ölçüler. Medeni ölçüler. Bugün daha çok önemseydiğimiz sağlık, hijyen gibi ölçüler bir anlamda. Geçmişin tanrısal, zamanımızın geleneksel yasaları bireysel ahlak dışında neredeyse hiçbir yerde ve durumda işlemeyen yasalar.

Devlet dediğimiz sistemlerin temel stratejileri aklî olmak durumundadır. Geleneksel yaşam sonucu oluşmuş yasalar, yasak ya da özgürlükler, inançsal ya da kültürel bir gerekçeyle toplumun önüne çıktığı an rejimsel bir süreç oluşuyor. Günümüz yasalarının temel ölçütü sadece insanı değil, canlıları ve doğayı ayrımsız bir bütün olarak kapsayabilmesidir. Toplumu belirleyen, denetleyen ikili ya da çoklu yasalarla kendimizi yönetmeye kalkarsak kontrol noktalarını yitiriyoruz. Pusulayı sürekli olarak şaşırırız. Hepimizin elindeki pusula oku aynı

yönü göstermelidir. Bunun oluşmaması durumunda hepimizin paraleli kayıyor. Toplumsal deneyimlerimiz ortada.

Türkiye’de 12 Eylül’e kadar baskın bir din tüccarlığı öne çıkmıyordu. Ara denemeler olmaz mı, hep vardı. Ancak güçlü bir ağa sahip değildi. Hatta dini telkinin ötesine gidilemeyecek kadar utangaçtı. İnançsal konular dile gelse de sessiz bir geçirgenlik, susma söz konusuydu. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın (DİB) özellikle dinsel duyarlılığın yükseldiği geldiğimiz süreçte, hak ve özgürlükleri belirleyici açıklamalarda bulunması ve kendi yarasını dayatması tamamen toplumu kontrolü altına alma çabası olarak okunuyor.

Kurumsal bir yapıya sahip olması çok iyi ancak kendini yasa koyucunun yerine koyması, ahlak polisi, doktor, psikolog, hatta evlilik terapisti ya da danışmanı olmaya başlaması yaşamımızı iyice sarpa sardırıyor. Devasa bütçesi ile acayip bir şımarık imparator, hükümdar pozlarında kararlar, fetvalar yayınlıyor. Bakanlıklar ona bağlı, maliye ona çalışıyor, halk ona vergi verip, onu besliyor. Büsbütün tüm kurumlar onun dili, kulu olsun istiyor. İçişlerinde serbest gibi hareket ediyor ve dışişlerinde de özgürlük peşinde. Bayağı bayağı paralel devlet modunda.

Devletin kamusal bir kurumu olması nedeniyle de yasayla sınırlı, görevleri belirlenmiş bir kurumdur. Ancak tuhaf bir stratejinin parçası, iktidar aygıtı olmasının yaratacağı sorunları düşünmek istemiyorum. Eski “şanlı” ordumuzla eşdeğer bir büyüme, sorumluluk alanı oluşturmaya başladığını görüyoruz. Bir gün hükümlü, bir gün hükümsüz.

Mevcut koşullar altında kesin olan şu ki DİB’e gösterilen hoşgörü ya da müsamaha toplumsal ve bireysel özgürlükleri sınırlıyor. Kurumlar arasındaki meşruiyetin, toplum kesimlerine karşı sorumlulukların eşit dereceli olması toplumun güvenliği, huzuru ve sağlıklı işlemesi için bir zorunluluktur. Unutmayınız, DİB kurumsal gücünü anayasadan alarak, eski yasalarının karizmasını sürdürüyor. Bu durumda kendinizi Tanrıya adadığınız kadar topluma da adama sorumluluğunuz bulunmaktadır.

Kuvvetler ayrılığının tartışmalı hale düştüğü Türkiye’de DİB’e müsamaha farklı müdahalelerin kapısını aralamaktadır. “Yasa içinde yasa”nın varlık kazanması topluma yeni bir “kaftan biçmek” gibidir. DİB, ben Tanrı’nın, Allah’ın yarasını yayacağım, onun yasalarının koyucusuyum, Allah adına hüküm veririm diyemez. Bu durum zaman içinde toplumsal yaşayışın yasal zeminini kayganlaştırır ve ortak yaşamın meşruiyetini yetirmesine neden olur.

Şimdilik gücü elinde bulundurana hizmet eder hale gelmesine, şirincik davranmasına, karşılıklı anlaşmalarına bakarak kurumsal gücünü toplum üzerinde gürz olarak kullanamaz. DİB, anayasanın üzerinde davranarak toplumu kontrol edip, Kurani yarasını uygulayamaz. O halde laiklik niye var. Bu tutum nedeniyle uzun vadede ortak paydamız olan, uluslararası yasalarla ve antlaşmalarla desteklediğimiz kurumsal yapılarımızın güç-güven dengesini etkileyecek rastgele bir hukuksuz zemine düşeriz. Bu düşünceler toplumların çöküşünü hızlandırır. Din her zaman kontrol edilebilir bir şey değildir. Bu toprakların bu yöndeki deneyimlerinin bedeli az-buz değildir.

Tüm odaklar üzerinden bir yeni hukuk düşünmek ya da toplumlara ikili bir hukuk anlayışı dayatmak, her kurumun kendi çapında iktidar odağı olmasına neden olacağından son derece hesapsız bir tutumdur. Diyanet için bir hasar tespit raporu hazırlama zamanı geldi, geçiyor bile.

DİB'nin çokça dile getirdiği gibi bizler beşer varlıklarız, dolayısıyla her birimiz kendimize göre bir özgürlük skalası deklara edersek sonumuzu görmek mümkün olmaz. Din devleti deneyimleri artık kapandı. DİB kimsenin dinini, imanını, ateşini, aşkını, bedenini ölçemez. Diyanet'in son zamanlardaki gündem yaratma ve kendini dayatıcılığı kontrol gerektirir ciddi bir meseledir. Hukuki bir sorundur. Dindir herşeyi söyler diyemeyiz. Türkiye'nin yüzde kaçının Müslüman olduğuyula bunun bir ilgisi yok. Dinin sınırı da hukukla sınırlıdır.

Bu toplum siyasi ve askeri darbelerin ızdırabını iyi biliyor. Küçük ihtimallerde dahi ekonomik ve sosyal olarak çok büyük sarsıntılar geçirilebilecek inceliktedir. Diyanet tekelleşip, kapitalist ilişki ağlarıyla güçlendikçe kendi toplumsal sorumluluklarını başka noktalara çekiyor. Toplumsal sistemimiz hali hazırda ekonomik, sosyal ve siyasi bir arayışta. Natamam bir devlette sorunlar asla böylesi "DİB" vari dalgalandırmalarla çözüme kavuşturulamaz.

Artık sistemsel bir değişimle karşı karşıyayız. Toplamların yönetilme aygıtları değişti. Geçmişin cepheleştirici, ötekileştirici aygıtları verimli sonuçlar üretmiyor. Dini propaganda üzerine yapılan algı ölçmelerin angajman kuralları değişti. Aslında DİB'nin görevi toplumda oluşacak dini fundamentalizmi ve ahlaki bozumu törpülemektir. Zira inançsal özgürlük sözleşmeleri bunu zorunlu kılıyor. Bilime göre ahlaki belirleyici olmanın dahi sosyal bir sınırı olmalıdır. Doğa bilimlerinin nesnel alanına müdahale eden inanç ve geleneklerin zamanı çoktan geçti.

DİB dahil hiçbir kurumsal yapı kişi başına düşen ahlakı, dini ölçemez, çünkü böylesi bir ölçüm aracı artık çağdışıdır. Kimse zihinsel bir algoritma ile toplumu belirleyecek, tıkayacak ya da yıkacak güç olamaz. DİB yeni zihinsel teoriler geliştirmekten vazgeçmelidir. Bu deneyler, bilişsel olarak insanlık için eskidi. Tamam, şu süreçte dünyaya maskelerimizin arkasından bakıyoruz ancak, bu maskeler de geçicidir. Din maskesi altında toplumu ayırtırmayı, ötekileştirmeyi kaldıracak durumda değiliz. Her gök gürlediğinde yerlere kapanan, ilahilere sığınan bir toplumda yaşamıyoruz.

Toplumsal kurallar hukuki çerçeveyeyle belirlendiğine göre Diyanet'in fetvacılığı gereksizdir. Dünyayı fetva mı yönetecek. Siz hangi dünyadasınız. Fetvayla, hutbeyle insanın ruhsal, bedensel, biyolojik, inançsal yapısını nasıl belirlersiniz. Allah aşkına düşün insanlığın yakasından. Din çokluğunda hangi dine göre nasıl yaşanır, bunu kişi kendi belirler.

Türkiye'nin onlarca yıl önce imzaladığı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ortadadır. Kişi hak ve özgürlükleri birçok yönden tanımlıdır. DİB bu sözleşmeyi ihmal edecek adımlarına dikkat etmelidir. Kendi varlık sebebini iyi görmelidir.

Topluma mobing uygulamak için yasalar üstü, yasadışı davranmak da nereden çıktı. Toplumlar kendi yasalarını yapacak güçlerini ellerine aldığı bir çağda, kişi hak ve özgürlükleri de bellidir.

Farkındaysanız Tanrı'nın yasalarıyla yaşamıyoruz. İnsan bedeninden ellerinizi çekin. Ayrımcılık hakkı diye bir şey kalmadı. Diyanet bürokratları olarak toplum adına çalışmanız ve hizmetiniz makbuldür.

Din açık bir terminal gibidir. İsteyen istediği gibi inanır. Sizin sorumluluğunuz eşitlik temelinde hizmettir. Şimdi inanan bir eşcinsel, ki çok, gelip namaz kılsa ona ne yapabilirsiniz. Ona hastalıklı biri olarak mı bakacaksınız? Kamusal hizmetlerin böylesi bir ayrımcılığı olabilir mi? Onun da vergisinin, vatandaşlık haklarının olduğunu unutmamalısınız.

Yasa üstünde yasayla hareket edemezsiniz.

Artık çıkarlarınız için çarkları döndüremiyorsunuz, bari kutsal mahalleri ötekileştirdiğiniz insana açın. Öteki-beriki diye ayrımdan size hasat çıkmaz. Diliniz barışa, sevgiye, kardeşliğe, ayrımsızlığa işlesin. En iyi dil de din de insanı kucaklayandır. Din insana ayağına mest giy, üstüne mesh et der, me's (araya fesat koymak) et demez.

Belki cübbeleriniz bu kötücül süreci örter, yoksulluğu, haksızlığı az-biraz siler.

İnsanlar da ayrımsız size dua eder. Paralel yasa işletme düşünden vazgeçin.